

TÜRK EL SANATLARINDA ARTİSTİK EL SANATLARI VE GELENEKSEL EL SANATLARI ARASINDAKİ BAĞLAM

THE CONTEXT BETWEEN ARTISTIC CRAFTS AND TRADITIONAL CRAFTS IN TURKISH HANDICRAFTS

Mihrinaz SÖYÜK GÜVEN*

ÖZ: Kaynağını insanoğlunun binlerce yıllık birikiminden alan el sanatları, zamanla modern çağa ayak uydurup bir değişim dinamiği içerisinde yerini almıştır. Önemli bir kültürel miras kaynağı olan ve ait olduğu toplumda şekillenerek günümüze kültürel miras ürünü olarak ulaşan el sanatları, oldukça önemli bir gelir alanı oluşturmaktadır. Anadolu toprakları üzerinde geçmişte var olmuş birçok uygarlığın birikimlerinden elde edilen ürünler, ekonomik işlevinin dışında kültürel miras işlevini de sürdürmektedir. Geleneksel kültürün el sanatları alanlarından olan yapma bebekçilik, geleneksel başlık, Keçecilik, sepetçilik, deri işçiliği, ahşap işçiliği, takı, dantel, oyalar vb. gibi sanat alanları ait olduğu toplumun sanatsal ve kültürel özelliklerini yansıtmaktadırlar. El sanatları malzeme ve teknik yönünden geleneksel yöntemlerin kullanılarak üretildiği ve ait olduğu toplumun geleneksel kültürünü yansıtan önemli ürünlerdir. Günümüzde bu ürünler artistik ve geleneksel olarak ayrılmaktadır. Çalışmada, modern çağın getirdiği olan sanayileşme ve popüler kültür ile üretilen artistik el sanatları ve kültür tarihi açısından gün geçtikçe yok olmaya maruz kalan geleneksel el sanatları arasında ki bağlam ele alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda makaleler, kitaplar, tezler ve görsel veriler incelenmiş ve artistik el sanatları ve geleneksel el sanatları arasındaki bağlam örneklerle belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: El sanatları, geleneksel, kültür, bağlam, modern.

ABSTRACT: Turkish handicrafts, which takes its source from the thousands of years of human experience, has taken its place in a dynamic of change by keeping up with the modern age over time. Handicrafts, which are an important source of cultural heritage and have been shaped in the society it belongs to, have reached today as a traditional cultural product and as a touristic product, today it constitutes an important income area. The Anatolia'n lands in the past continue their cultural heritage function apart from their economic function. Artificial dolls, traditional headdresses, felt making, basketry, leather work, wood and woodworking, jewelry, lace and needlework, which are among the handicrafts of the traditional culture, reflect the artistic and cultural characteristics of the society they belong to.

In the study, artistic handicrafts produced with industrialization and popular culture, which are the returns of the modern age, and traditional handicrafts that are subject to extinction day by day in terms of cultural history are discussed. For this purpose, articles, books, theses and visual data were examined and the context between artistic handicrafts and traditional handicrafts, was indicated with examples.

Keywords: Handicrafts, traditional, culture, context, modern.

* Araş. Gör.-Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi El Sanatları Bölümü/Ankara-mihrinaz.soyuk@hbv.edu.tr (Orcid: 0000-0003-4107-683X)

Giriş

El sanatları, insanlığın tarih öncesi dönemlerinden günümüze kadar var olan ve geçmişten günümüze aktarılan değerli bir kültürel mirastır. Geleneksel el sanatları, toplumların özgün kültürel kimliğini yansıtan, nesiller boyunca ustalar tarafından öğretilerek geleceğe taşınan sanat eserleridir. Bu sanatlar, bir toplumun değerlerini, inançlarını, yaşam biçimini ve tarihini yansıtırken, artistik el sanatları ise estetik ve yaratıcılığın ön planda olduğu modern sanat anlayışını temsil eder. Bu makalede, geleneksel el sanatlarının kültürel önemi ve artistik el sanatları arasında ki bağlam incelenmiştir.

El sanatları sanayileşme öncesi toplumlarda önemli bir faaliyet olarak birçok alanı kapsamaktadır. Zaman içerisinde ihtiyacı karşılamaya yönelik olmasının dışında, geleneksel hale gelmiş ve çeşitlenmiştir. Kendi içinde alanlara ayrılan el sanatları, geleneksel el sanatları ve el sanatları olarak malzeme ve teknik bakımdan özelleşmektedir. Geleneksel el sanatlarında yer alan motif, desen ve kompozisyonlar Türk sanat kültürünün göstergeleridirler. Genel olarak toprak, ahşap, deri ve tekstil ürünlerinin çoğunlukta olduğu el sanatlarını malzemeye göre ayırmak mümkündür.

Çeşitli uygarlıkların yaşadığı ve kültürel zenginliklerin harmanlandığı topraklar olan Anadolu, insanlığın gelişiminde önemli bir özelliğe sahiptir. Orta Asya'dan Anadolu'ya geçen Türkler ve Anadolu medeniyetine ait uygarlıklar birbirinden etkilenerek günümüz dünyasına zengin bir kültür ve sanat mirası bırakmıştır (Özder, 1995: 4). El sanatları ait oldukları toplumların değer yargularını, sosyo-ekonomik düzeylerini ve coğrafi özelliklerini diğer toplularda ve geleceğe yansıtan kültürel varlıklardır. El sanatları, belli bir geçmişi, orijini olan, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze gelen, günümüzde eğitimi verilen görsel ve sanatsal değere sahip, el ile belli bir üretim tekniği kullanılarak ya da sermaye ve tesis gerektiren, ticari ya da bireysel amaçlı, turistik ve otantik, kullanım ve hatıra eşyası üretimine dayalı uğraşların ortak adıdır (Ölmez ve Etikan, 2008: 381).

Asıl işi çiftçilik olan ve hayatını çiftçilikle kazanan, köyde oturan nüfusun boş zamanlarında yöresindeki hammaddeleri değerlendirmek, boş geçen zamanı değerlendirmek, elde ettiği ürünlerle hem yaşam düzeyini arttırmak hem de fazlasını satarak ek bir gelir elde etmek amacıyla uğraştıkları yardımcı sanatlardır (Arlı, 1990:2).

Türklerin orta Asya'dan Anadolu'ya göç ederken kurdukları ve egemen oldukları medeniyetler, zengin bir kültür birikimine sahip olmaları ve bu kültür zenginliğini gittikleri her yere taşımaları, Anadolu toprağını el sanatları alanında adeta açık müze haline getirmiştir. Ayrıca, Anadolu'nun önemli bir kültür merkezi olarak tanınmasına da neden olmuştur. Aynı şekilde önemli göç yolları üzerinde bulunması ve coğrafi konum, iklim gibi önemli etkenlerden dolayı el sanatlarında ürün çeşitliliği de oldukça fazladır.

El sanatları, plastik sanatların dışında araç-gereç ve teknik yönünden genellikle geleneksel yolları tercih eden bir toplumun geleneksel kültürünü yansıtan ürünlerdir (Barişta, 2005: 15).

Cumhuriyet döneminde değişen çağ, teknolojik ilerlemeler ve endüstri toplumuna yönelme gibi nedenlerle ağır emeği ve özveriyi gerektiren el sanatları, fabrika üretimi seri ve ucuz bir şekilde üretilmesi karşısında gerilemiştir. Sanayi devrimi, yabancı malların ülkeye kolayca girmesi ve alternatif sanayi üretim biçimlerinin oluşması el sanatları üretimi yapan sanatkârların azalmasına yol açmıştır (Özdemir ve Yetim, 1997: 191).

Sanat ve tasarım kavramları, insanlığın var olmasıyla başlayan en eski kavramlardır. Zaman içerisinde değişim göstererek ve önemi sürekli artarak devam eden bu kavramın uygulama alanları da sürekli değişim göstermiştir. Geleneksel kültürden faydalanarak yeni tasarımların yapılması geçmiş ve bugün arasında bağ kurulması açısından önemlidir. Ayrıca, geleneksel kültürün gelecek nesillere aktarılması hususunda sanat ve tasarım kavramının doğru aktarılması da gerekmektedir. Bu bağlamda artistik ürün uygulamalarında gelenekten faydalanırken tasarım ilkelerinin göz ardı edilmemesi oldukça önemlidir.

Araştırmanın amacı; el sanatları ürünlerinin geleneksel ve turistik bağlamda incelemek ve tarihsel süreç içerisinde el sanatlarında gözle görülen değişimi irdelemektir. El sanatları ürünlerinin geleneksel ve artistik bağlamda ele alınması, geleneksel el sanatlarının daha çok geçmişe duyulan özlem olarak algılanması ve kaybolmaya yüz tutmuş el sanatları ürünlerinin çağdaş sanat bağlamında tekrar üretilmesi açısından önemlidir.

Artistik El Sanatları ve Geleneksel El Sanatları Arasındaki Bağlam

El sanatları birçok farklı materyalin kullanılması ve insanla var olmaya başlayan, oldukça geniş ve sürekli genişleyen bir alandır. El sanatları sadece alanı kapsayan uygulamalar dışında, alan ile ilgili teorik bilgiyi de kapsar. Materyal el sanatlarının merkezinde yer alır. Buna bağlı olarak el sanatlarında kullanılan malzeme, elde edilen bilgiyi uygulamaya dökme kısmında oldukça önemlidir.

Her geçen gün disiplinler arası sanatın gelişimiyle birlikte, klasik el sanatlarının yerini çok amaçlı ve estetik kaygılı el sanatları anlayışı almaya başladı. Bazen tamamen geleneksele bağlı, bazen geleneksel olmayan el sanatları, farklı bir etkileşimin ürünleri olarak el sanatlarında yeni bir oluşuma neden olmaktadır. Günümüzde çoğu sanatçılar, el sanatlarında yeni bir kimlik yaratmak istedikleri için tasarımlarında süsleme sanatı, motif, desen ve kompozisyonu kendilerine özgü bir şekilde kullanmaktadırlar. Örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığı bez bebek sanatçısı Şaziye İLGÜN'ün çalışmalarında kullandığı geleneksel ve çağdaş tasarımlar, sanatçının geleneksel ile çağdaş hazırlanan ürünleri ihtiyaca göre belirlediği ve aslında geleneksel olan bez bebek sanatını günümüz koşullarına göre farklı anlam ve içerik katarak artistik ürün olarak uyarladığını göstermektedir.

Günümüzde el sanatları kapsamında ele alınan ürünler, çağdaş sanat alanında içerik ve kullanım farklılığı ortaya koymaktadır. Geleneksel el sanatları, ürününün uygulama tekniği, tarihçesi ve teorik kısmı ile ilgilenirken, çağdaş ya da artistik olarak üretilen el sanatları, ürünlerin finansal yönüyle ilgilenmektedir. Bu ürünler genellikle ticari bir amaç için üretilmektedirler. Çağdaş ya da artistik el sanatları, sanatçıların ve zanaatkarların yaratıcılığını ifade etme özgürlüğüne sahip olduğu bir alandır. Bu sanat eserleri geleneksel mirasa saygı gösterirken, aynı zamanda modern zamanın değer ve estetik beklentilerine cevap verecek şekilde yenilikçi bir yaklaşımla üretilmektedirler.

Görsel 1. Geleneksel iğne oyası tekniği ile yapılan bir çanta örneği (Ayşe Nur Oğuz Atölyesi).

Bir sanatçı eserini oluştururken, eserine farklılık ve eserde farkındalık oluşturmak için tasarım ilkelerine ihtiyaç duymaktadır. Sanatçının amaçlarından birisi de bu ilkeler sayesinde eserde bulunan nesnelere birbirleriyle olan uyumunu sağlamak ve etkileşimini arttırmaktır (Gezer, 2019: 596). 19. ve 20. yüzyıllarda çıkan savaşlar ve teknolojik gelişmeler sanat ve düşünce alanlarında da yeni ve estetik arayışların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Teknoloji ve endüstri alanlarında ki gelişmeler sonucunda modern sanat anlayışı egemen olmaya başlamıştır. 12 Nisan 1919 tarihinde Walter Gropius Almanya'nın Weimer kentinde Bauhaus tasarım okulunu kurmuştur. Gropius bauhausda ki eğitim öğretim sistemini resim, heykel ve mimarlık alanı olmak üzere üç ana sanat dalı altında toplamıştır. Walter Gropius "tüm sanatlar mimarlıkta birleşip bütünleşirler". "Sanat el

becerisine ve el sanatlarına dayanır” görüşü ile sanatın öğretilebileceğini savunmuştur. Bauhaus okulu dünyanın birçok yerinde sanat alanında yeni oluşumlara örnek oluşturmuştur (Bulat, 2014:106-118).

Çağdaş el sanatları, geleneksel sanat formlarını modern çağın talepleri ve estetik anlayışıyla birleştirerek yeni ve yaratıcı eserler ortaya koymaktadır. Bu tür sanat eserleri, el sanatları işçiliğinin ustalıkla icra edildiği, özgün ve yenilikçi tasarımlar içeren ürünleri kapsamaktadır. Aynı zamanda artistik el sanatları, geleneksel zanaat tekniklerinin yeni malzemeler ve teknolojilerle bir araya getirilmesi sonucu da ortaya çıkan ürünlerden oluşmaktadır.

Türk geleneksel el sanatları nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşan ve belirli bölgelerde gelişen sanat formlarını ifade eder. Bu sanat alanları, yerel malzemeler ve geleneksel teknikler kullanılarak üretilir ve genellikle belirli bir bölge ya da kültür grubuyla ilişkilendirilir. Örnek olarak, geleneksel giysi diye adlandırdığımız milli kıyafetler bu bağlamda değerlendirilebilir.

Geleneksel El Sanatları

Geleneksel el sanatları, dünya genelinde farklı kültürlerde ortaya çıkan ve o toplumun coğrafi, sosyal, ekonomik ve inanç yapısına göre şekillenen özgün eserlerdir. Ahşap işçiliği, seramik, dokuma, halı ve kilim dokuma, cam işleme, metal işleme, taş oyma gibi pek çok farklı alanda örneklerine rastlanır. Bu sanatlar, ustaların çırakları yetiştirdiği geleneksel öğrenme süreçleri ile kuşaktan kuşağa aktarılır. Geleneksel el sanatları, şunları sağlar:

Kültürel Mirasın Korunması: Geleneksel el sanatları, bir toplumun tarihini ve kimliğini gelecek nesillere aktarmanın önemli bir yoludur. Sanatçılar, eserlerinde yerel motifleri, efsaneleri ve mitleri işler ve bu sayede kültürel mirası canlı tutarlar.

Toplumsal Bağların Güçlenmesi: El sanatları, bir toplumun ortak değerlerini yansıttığı için insanlar arasında güçlü bağlar oluşturabilir. Ortak bir kültüre sahip olmanın getirdiği dayanışma ve birlik duygusu, toplumu daha güçlü kılar.

Ekonomik Kalkınma: Geleneksel el sanatları, birçok toplum için önemli bir geçim kaynağıdır. El emeğiyle yapılan bu ürünler, turizm ve ihracat gibi alanlarda ekonomiye katkı sağlar.

Folklor: Halk geleneklerini, adetlerini, inançlarını, efsanelerini, türkülerini, edebiyatlarını inceleyen bilim (Bilgin, 1990: 191).

Geleneksellik: Geçmişten gelen köklü alışkanlıklar, çağdaşlık ise; çağa uygun olma, aynı çağa uygun olma, aynı zaman diliminde olma ya da çağın ilerisinde olma anlamında kullanılmaktadır (Yücel, 1993: 12-18).

Kültür: Kültür ya da uygarlık bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek,

beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2002: 101).

Görsel 2. Geleneksel bez bebek örneği (Şaziye İlgün Atölyesi).

Bazı çalışmaları geleneksel ürün ve artistik ürün olarak ayırt etmek mümkündür. Görsellerde görüldüğü gibi özünde bez bebek sanatının geleneksel bir el sanatı olmasına rağmen sanatçının sanatını ifade etme biçimine göre ürün şekillenmektedir. El sanatları ürününün geleneksel ve turistik ürün olarak kabul edilmesi için karşılması gereken bazı kriterler vardır. Bunlardan bazıları şöyledir; ait olduğu kültüre dair izler taşıması, bulunduğu yöreye ait etnografik değerinin olması, üretiminde doğal ve yerli malzeme kullanılması ve geçmişte bir işlevi ve kullanım değeri olması.

Görsel 3. Hitit Kralı II. Şuppiluliuma bez bebek (Şaziye İlgün Atölyesi).

Bazı el sanatları ürünleri geleneksel olmayıp üretildikleri yörede bulunan hammaddeden dolayı artistik ürün olabilmektedir. Örneğin, Çankırı

bölgesinde üretilen tuz lambaları yöreye özgü bir malzeme olmasına rağmen geleneksel ürün değil artistik ürün olarak kabul edilmektedir.

Görsel 4. Çankırı tuz lambası (URL1).

Artistik El Sanatları

Artistik el sanatları, geleneksel sanatlardan farklı olarak estetik ve yaratıcılığın daha öne çıktığı modern sanat anlayışını temsil eder. Resim, heykel, seramik sanatı, cam işleme gibi çeşitli alanları kapsar. Bu sanatçılar, geleneksel teknikleri de kullanabilir ancak daha özgün ve yenilikçi eserler yaratma konusunda daha fazla özgürlüğe sahiptirler. Artistik el sanatlarının önemi şunlardır:

Yaratıcılığın İfadesi: Sanatçılar, iç dünyalarını, duygularını ve düşüncelerini eserlerinde özgürce ifade edebilirler. Bu, toplumun sanat ve estetik algısının zenginleşmesini sağlar.

Estetik Zevkin Gelişimi: Artistik el sanatları, insanların estetik anlayışlarını geliştirir ve güzellikle daha derin bir bağ kurmalarına yardımcı olur.

İnsanların Düşünce ve Duygularına Hitap Etme: Sanat eserleri, izleyicilerde farklı duygular uyandırabilir ve düşündürücü mesajlar iletmek için güçlü bir araç olarak kullanılabilir.

Görsel 5. Artistik bez bebek örneği (Şaziye İlgün Atölyesi).

Turistik: Turistlerin gereksinimlerini karşılayıcı ya da çekici, ilgilendirici niteliği olan nesne (Demir ve Barış, 1997: 178).

Turistik ürün ya da hatıra obje olarak nitelendirilen el sanatları ürünü, yerli veya yabancı turistin ilgisini çeken, ait olduğu bölgenin doğal, kültürel, tarihi ve sanatsal değerlere sahip olması özelliğinden dolayı geleneksel turistik ürün olarak kabul edilmektedir.

Terim olarak “çağdaş sanat” genellikle 1960 sonrası üretilen eserler için kullanılmaktadır. Araştırmacılar “modern” sözcüğüyle de tanımlanan sanat çalışmalarını “çağdaş” olarak tanımlamayı tercih etmelerini çalışmaların daha önceki tezahürlerinden ayırmak düşüncesine bağlarlar (Whitham ve Pooke, 2018: 23-24).

İngilizce “contemporary” kelimesi ifade edilen çağdaşın sanat terimi olarak karşılığı olan ‘contemporary art’ günümüzde üretilen sanatı karşılayan bir terimden çok, tarihsel gelişim süreci içerisinde gelenek ile olan bağları kopuk ve aykırı bir çizgiyi ifade etmek için kullanılan bir terimdir(Erden, 2016: 81).

Günümüze kadar süre gelen ve bir akım-üslup benzeri birleştirici özellikleri olmadığından genel bir deyişle “çağdaş” olarak tanımlanan çağdaş sanatın ilgilendiği konular, daha çok çevre ve toplum bilincinin ağır bastığı konular olmuştur. Küreselleşme, çevre, biyomühendislik, teknoloji-insan ilişkisi, kültürel kimlik, çok kültürlülük, feminizm gibi birçok konuyla ilgilenen bir sanat türüdür. Çağdaş sanat hakkında yorum yapabilmek için onun yaratım evrelerinde rol oynayan toplumsal, siyasi, ekonomik ve felsefi şartlardan haberdar olmak gerekmektedir (Whitham ve Pooke, 2018:119).

Artistik el sanatları, geleneksel el sanatlarının geleceğe taşınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Modern toplumda, geleneksel el sanatlarına olan ilgiyi canlandırmak ve bu sanatı daha geniş kitlelere tanıtmada katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda geleneksel el sanatlarının temel bilgilerini kullanan sanatçılar, kişisel ifadelerini ve modern dünyada ki sanatsal vizyonlarını bu şekilde ortaya koyabilmektedirler.

Görsel 6. Deri sehpa örtü örneği (Ensar Akdoğan Atölyesi).

Artistik el sanatları, günümüzde ki sanatçılar ve zanaatkârlar tarafından geleneksel tekniklerin ve materyallerin modern anlayışla birleştirilerek ortaya çıkarılır. Bu sanat eserleri, geleneksel sanat eserlerine dayanır ve çağdaş sanat anlayışı ile zenginleştirilir.

Görsel 7. Deri çanta örneği (Söyük, Estonya 2018).

Yöntem

Çalışmada yöntem olarak kaynak taraması ve resim incelemesini kapsayan betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Literatür çalışması ve konuya uygun çalışan sanatçıların örnek uygulamaları incelenmiştir. Çalışma için kaynak taraması yapılırken konu ile ilgili ulaşılabilen sanatçıların atölye çalışmaları örnek gösterilmiştir.

Sonuç

Geleneksel el sanatları, kültürel mirasın yaşatılması ve toplumların kimliklerinin korunması için kültürel öneme sahiptir. Bu sanatlar, geçmişin

birikimini günümüze taşıırken, artistik el sanatları da yaratıcılık ve estetik zevkin gelişmesini sağlayarak sanatın gücünü sergiler. Geleneksel ve artistik el sanatlarının bir arada var olması, insanlığın kültürel ve sanatsal zenginliğine katkıda bulunur. Toplumların bu sanatları destekleyerek ve yaşatarak kültürel çeşitliliği ve yaratıcılığı sürdürmeye devam etmeleri önemlidir.

Geçmiş ile bağları kopmuş olan toplumların, kültürel varlıklarını uzun süre devam ettirmeleri söz konusu olamaz. Bu bağlamda atalarımızdan kalan her türlü kültürel mirasa sahip çıkmak ve bu mirası korumaya özen göstermek yeryüzünde söz sahibi olmamız açısından oldukça önemlidir.

Günümüzde el sanatları uygulamalarında tasarımcıların yeni arayışlar içine girerek farklı teknikler uygulayarak farklı tasarımlar yaptığı görülmektedir. Popüler kültür ve çağın gerekliliğine uygun olan yeni metotlar elbette ki kaçınılmazdır. El sanatlarında gözle görülen bu dönüşüm, sanatçıların yeni tasarımlar yapma ve bu alana yeni bir kimlik kazandırma çabası olarak kabul edilebilir. Bu durum el sanatlarının sadece geleneksellikten beslenmediği ve çağdaş el sanatlarını da benimsendiğini göstermektedir. Ayrıca geleneksellikten tamamen uzak ya da geleneksele uygun ürünler, el sanatlarının aslında disiplinler arası çalışmalara oldukça uygun bir alan olduğunun kanıtıdır.

Genel olarak günümüzde el sanatları hem estetik değerlere, hem ticari amaca yönelik üretilmektedir. Ticari amaçla üretilen el sanatları zamanla meslek birliklerinin oluşmasını da sağlamıştır. İnternet kullanımının artması ve giderek artan yeni pazarlama yöntemleri, el sanatları ürünlerinin ulusal ve uluslararası arenada ciddi bir pazar alanını oluşturmuştur. Ayrıca, teknolojinin gelişmesi ve küreselleşme geleneksel el sanatlarının niteliklerini kaybetmesine neden olurken, aynı zamanda endüstriyel sanatlara yönelimi de arttırmıştır. El sanatlarının makinelere göre zaman konusunda daha kısıtlı üretim yapması, el sanatlarında gerilemeye neden olurken, birçok el sanatları ustalarının da farklı alanlara yönelmesine neden olmuştur.

Süsleme sanatları, ulusların kültür ve sanat anlayışını gösteren en önemli unsurlardır. Yüz yıllardır varlığını sürdüren el sanatları, zamanla geniş alanlara yayılmıştır. Sanatsal anlamda günümüze taşıdığı zengin ve benzeri olmayan kültür hazinesi, ne yazık ki süreç içerisinde hızlı endüstrileşmenin etkisiyle yok olma sınırına gelmiştir. Geleneksellikten çıkıp, çağdaş sanat anlayışıyla üretim giderek artmaktadır. Önemli kültür varlıklarımız olan el emeği ürünlerimize duyulan ihtiyaç gün geçtikçe azalmaktadır. Günümüzde geleneksel el sanatları ürünleri yaygın olarak üretilmemektedir. Bunun nedeni geleneksel tekniklerin kullanılmaması ve bu alanda yeterli sanatçının yetişmemesidir. Birçok el sanatları ürünü sadece görüntü olarak oluşturulan geleneksel kavram, sanatsal alanda ifade edilmek için yeterli değildir. Ayrıca, artistik ürünlere göre üretimi oldukça az olan geleneksel ürünler, toplumun geleneksel kültür ve kültürel miras

konusunda yeterli bilince sahip olmamasından kaynaklı olarak arz talep arasında ki negatif ilişkiyi göstermektedir.

El sanatları alanının bilimsel yöntemlerle geliştirilmesi ve tanıtılması oldukça önemlidir. Bu sanatın gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması açısından bu kültüre sahip çıkılması ve bu değerli kültürel zenginliğin korunması gerekmektedir. Bu bağlamda artistik el sanatları ve geleneksel Türk el sanatları birbirini tamamlayan ve bir arada var olan sanatlardır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Arlı, M. (1990). *Köy el sanatları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Bilgin N. (1990). *Folklorik yapma bebekçilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barışta, H. Ö. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti dönemi halk plastik sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bulat, S. (2014). Bauhause tasarım okulu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 105-120.
- Demir, T. ve Dindar, B. (1997). *Oyuncak ve turistik biblo*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Etikan, S. (2020). *Kırşehir el sanatları*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Erden, O. (2016). *Modern, çağdaş, güncel'in kısa tarihi*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gezer, Ü (2019). Çağdaş sanat ve tasarım eğitiminde görsel tasarım öge ve ilkeleri. *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 595-614.
- Whitham, G. - Grant, P. (2018). *Çağdaş sanatı anlamak* (çev.: Tufan Göbekçin), İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Yücel, A., vd. (1993). Mimaride çağdaşlık sorunsalı. *Geçmişle Geleceği Arasında Kıvranan Sanat-Çağdaşlık Sorunları*, 9-40, İstanbul.
- Özdemir, M. ve Yetim, F. (1997). *Türkiye'de el sanatları geleneği ve çağdaş sanatlar içindeki yeri sempozyumu bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özder, L. (1995). *İç Anadolu bölgesi geleneksel kadın başlıkları ve çeşitli özellikleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Elektronik Kaynaklar

URL-1 <https://www.tuzlambam.com/u226/dogal-model-tuz-lamba/dogal-cankiri-tuz-lambasi-15m2-3-4-kg.html> (Erişim: 30.07.2023)

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.